

NEUVOSTON DIREKTIIVI 2004/113/EY

annettu 13 päivänä joulukuuta 2004

miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan yleis-sopimuksessa, jotka kaikki jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet.

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 13 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon komission ehdotuksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon ⁽¹⁾,ottaa huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽²⁾,ottaa huomioon alueiden komitean lausunnon ⁽³⁾,

sekä katsoo seuraavaa:

(3) Syrjinnän kieltämisen yhteydessä on tärkeää kunnioittaa muita perusoikeuksia ja -vapauksia kuten yksityis- ja perhe-elämän ja niiden yhteydessä tehtävien liiketoimien suoja sekä uskonnonvapautta.

(4) Miesten ja naisten välinen tasa-arvo on yksi Euroopan unionin perusperiaatteista. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 ja 23 artiklassa kielletään kaikenlainen sukupuoleen perustuva syrjintä ja edellytetään miesten ja naisten välisen tasa-arvon varmistamista kaikilla aloilla.

(5) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2 artiklan mukaan miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistäminen on yksi yhteisön keskeisistä päämääristä. Perustamissopimuksen 3 artiklan 2 kohdassa edellytetään että yhteisö pyrkii poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan.

(1) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan mukaisesti Euroopan unioni perustuu jäsenvaltioille yhteisiin vapauden, kansanvallan, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltion periaatteisiin, ja unioni pitää arvossa yhteisön oikeuden yleisinä periaatteina perusoikeuksia sellaisina kuin ne taataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan yleissopimuksessa ja sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisessä valtiosääntöperinteessä.

(2) Jokaisen oikeus yhdenvertaisuuteen lain edessä ja oikeus suojeluun syrjintää vastaan ovat yleismaailmallisia oikeuksia, jotka on tunnustettu ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevassa Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksessa, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksissa sekä ihmisoikeuksien ja

(6) Komissio ilmoitti sosiaalipoliittista ohjelmaa koskevassa tiedonannossaan, että se aikoo tehdä direktiiviehdotuksen sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjumiseksi työmarkkinoiden ulkopuolella. Ehdotus noudattaa naisten ja miesten tasa-arvoon liittyvää yhteisön strategiaa koskevan toimintaohjelman perustamisesta (2001–2005) 20 päivänä joulukuuta 2000 tehtyä neuvoston päätöstä 2001/51/EY ⁽⁴⁾, joka kattaa kaikki yhteisön politiikat ja jolla pyritään edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa mukauttamalla näitä politiikkoja sekä toteuttamalla käytännön toimia miesten ja naisten tilanteen parantamiseksi yhteiskunnassa.

(7) Nizzassa 7 ja 9 päivänä joulukuuta 2000 pidetyssä kokouksessaan Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota vahvistamaan tasa-arvoon liittyviä oikeuksia antamalla direktiiviehdotuksen, jolla edistetään sukupuolten tasa-arvoa muilla kuin työhön ja ammattiin liittyvillä aloilla.

⁽¹⁾ Lausunto annettu 30. maaliskuuta 2004 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä).

⁽²⁾ EUVL C 241, 28.4.2004, s. 44.

⁽³⁾ EUVL C 212, 30.4.2004, s. 27.

⁽⁴⁾ EYVL L 17, 19.1.2001, s. 22.

- (8) Yhteisö on antanut erilaisia säädöksiä sukupuoleen perustuvan syrjinnän ehkäisemiseksi ja torjumiseksi työmarkkinoilla. Säädökset ovat osoittaneet lainsäädännön arvon syrjinnän torjumisessa.
- (9) Sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja häirintää esiintyy myös muualla kuin työmarkkinoilla. Myös tällainen syrjintä voi olla vahingollista estäessään miesten ja naisten täysipainoisen ja onnistuneen integroitumisen taloudelliseen ja sosiaaliseen elämään.
- (10) Ongelmia ilmenee erityisesti tavaroiden ja palveluiden saatavuuden ja tarjonnan alalla. Sukupuoleen perustuva syrjintä olisi tämän vuoksi estettävä ja poistettava tällä alalla. Tämä tavoite voidaan saavuttaa paremmin yhteisön lainsäädännön avulla, samalla tavoin kuin rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29 päivänä kesäkuuta 2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY⁽¹⁾ osalta.
- (11) Tällaisessa lainsäädännössä olisi kiellettävä sukupuoleen perustuva syrjintä tavaroiden ja palveluiden saatavuuden ja tarjonnan alalla. Tavaroina olisi pidettävä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tavaroiden vapaata liikkuuutta koskeissa määräyksissä tarkoitettuja tavaroita. Palveluina olisi pidettävä mainitun perustamissopimuksen 50 artiklassa tarkoitettuja palveluja.
- (12) Tätä direktiiviä olisi sukupuoleen perustuvan syrjinnän estämiseksi sovellettava sekä välittömään että välilliseen syrjintään. Välitöntä syrjintää esiintyy vain, jos henkilöä kohdellaan sukupuolen perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa. Näin ollen esimerkiksi terveyspalvelujen tarjoamiseen liittyvissä eroissa miesten ja naisten välillä, silloin kun ne johtuvat miesten ja naisten fyysisistä eroavuuksista, ei ole kyse vertailukelpoisesta tilanteesta, eivätkä ne näin ollen ole syrjintää.
- (13) Syrjintäkieltoa olisi sovellettava henkilöihin, jotka tarjoavat yleisesti saatavilla olevia tavaroita tai palveluja yksityis- ja perhe-elämän ja niiden yhteydessä tehtävien liiketoimien ulkopuolella. Sitä ei pitäisi soveltaa tiedotusvälineiden ja mainonnan sisältöön eikä julkiseen tai yksityiseen koulutukseen.
- (14) Kaikilla yksilöillä on vapaus tehdä sopimuksia, mukaan luettuna vapaus valita sopimuskumppani liiketointa var-
- ten. Tavaroita tai palveluja tarjoavalla yksilöllä voi olla useita subjektiivisia perusteita sopimuskumppaninsa valinnalle. Edellyttäen, että sopimuskumppanin valinta ei perustu sukupuoleen, tämän direktiivin ei pitäisi vaikuttaa yksilön vapauteen valita sopimuskumppaninsa.
- (15) Miesten ja naisten välisen tasa-arvon periaatteen soveltamisesta työntekoa ja ammattia koskeviin asioihin on jo olemassa useita säädöksiä. Tätä direktiiviä ei siten olisi sovellettava mainitulla alalla. Sama koskee myös itseinäistä ammatinharjoittamista koskevia asioita siltä osin, kuin ne kuuluvat olemassa olevien oikeussäännösten soveltamisalaan. Direktiiviä olisi sovellettava vain yksityisiin, vapaaehtoisin ja työsuhteesta riippumattomiin vakuutuksiin ja eläkkeisiin.
- (16) Kohtelua koskevia eroja voidaan hyväksyä vain, jos ne voidaan perustella oikeutetulla tavoitteella. Tällainen tavoite voi olla esimerkiksi uhrien suojelu sukupuoleen liittyvältä väkivallalta (esimerkiksi vain toiselle sukupuolelle tarkoitetut turvakodit), yksityisyys- ja säädyllisyssyyt (esimerkiksi henkilön tarjotessa majoitusta omassa kodissaan), sukupuolten tasa-arvon edistäminen taikka miesten tai naisten etujen ajaminen (esimerkiksi jäsenyys vain toiselle sukupuolelle tarkoitetuissa vapaaehtoisjärjestöissä), yhdistymisvapaus (esimerkiksi jäsenyys vain toiselle sukupuolelle tarkoitetuissa yksityisissä kerhoissa) ja urheilutoiminnan järjestäminen (esimerkiksi vain toiselle sukupuolelle tarkoitetut urheilutapahtumat). Kaikkien rajoitusten olisi kuitenkin oltava asianmukaisia ja tarpeellisia Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuvien perusteiden mukaisesti.
- (17) Yhdenvertaisen kohtelun periaate tavaroiden ja palvelujen saatavuudessa ei edellytä, että miehille ja naisille olisi aina tarjottava yhtäläiset edellytykset, kunhan niitä ei tarjota suotuisammalla tavalla toisen sukupuolen edustajille.
- (18) Sukupuoleen perustuvien vakuutusmatemaattisten tekijöiden käyttö on yleistä vakuutuspalvelujen ja muiden niihin liittyvien rahoituspalvelujen tarjoamisessa. Jotta voitaisiin taata miesten ja naisten välinen tasa-arvo, sukupuolen käyttäminen vakuutusmatemaattisena tekijänä ei saisi johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa. Jotta vältettäisiin markkinoiden äkilliset muutokset, tämän säännön täytäntöönpanoa olisi sovellettava vain uusiin sopimuksiin, jotka tehdään sen jälkeen, kun tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.

(¹) EYVL L 180, 19.7.2001, s. 22.

- (19) Jotkin riskityypit voivat vaihdella sukupuolen mukaan. Joissakin tapauksissa sukupuoli on yksi mutta ei välttämättä ainoa määräävä tekijä vakuutettuja riskejä arvioitaessa. Jäsenvaltiot voivat tällaisia riskejä koskevien sopimusten osalta päättää sallia vapautuksia säännöstä, jonka mukaan molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat, jos ne voivat varmistaa, että laskelmien pohjana olevat vakuutusmatemaattiset tiedot ja tilastotiedot ovat luotettavia, säännöllisesti ajantasaistettuja ja yleisesti saatavilla. Vapautuksia voidaan sallia vain, jos kansallinen lainsäädäntö ei ole vielä edellyttänyt sukupuolesta riippumattoman käytännön soveltamista. Jäsenvaltioiden olisi viiden vuoden kuluttua siitä, kun tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, tarkasteltava, ovatko nämä vapautukset perusteltuja. Niiden olisi tällöin otettava huomioon tuoreimmat vakuutusmatemaattiset tiedot ja tilastotiedot sekä komission kertomus, joka laaditaan kolmen vuoden kuluttua siitä, kun tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.
- (20) Raskaudesta tai äitiydestä johtuvaa naisten epäsuotuisampaa kohtelua olisi pidettävä välittömänä sukupuoleen perustuvana syrjintänä ja se olisi sen vuoksi kiellettävä vakuutuspalveluissa sekä niihin liittyvissä rahoituspalveluissa. Raskauden riskeihin ja äitiyteen liittyviä kustannuksia ei täten tulisi osoittaa vain toisen sukupuolen edustajien vastuulle.
- (21) Sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneilla henkilöillä olisi oltava riittävät oikeussuojakeinot. Tehokkaan suojelun turvaamiseksi yhdistyksillä, järjestöillä ja muilla oikeushenkilöillä olisi myös oltava valtuudet aloittaa, jos jäsenvaltiot niin päättävät, menettely joko uhrin puolesta tai häntä tukeakseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta tuomioistuimissa edustamista ja puolustamista koskevien kansallisten menettelysääntöjen soveltamista.
- (22) Todistustaakkaa koskevia sääntöjä olisi mukautettava ilmeisissä syrjintätapauksissa ja jotta yhdenvertaisen kohtelun periaatetta voitaisiin soveltaa tehokkaasti; todistustaan olisi siirryttävä vastaajalle, kun tällaisesta syrjinnästä on annettu näyttö.
- (23) Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tehokas täytäntöönpano edellyttää riittävää oikeudellista suojaa vastatoimenpiteitä vastaan
- (24) Jäsenvaltioiden olisi yhdenvertaisen kohtelun periaatteen edistämiseksi kannustettava vuoropuhelua sellaisten asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa, joilla on jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti oikeutettua etua myötävaikuttaa sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjumiseen tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla.
- (25) Suojelua sukupuoleen perustuvalta syrjinnältä olisi tehostettava nimeämällä kussakin jäsenvaltiossa yksi tai useampi elin, jolla on valtuudet analysoida asiaan liittyvät ongelmat, tutkia ratkaisumahdollisuuksia ja avustaa uhreja konkreettisesti. Nämä elimet voivat olla samoja kuin ne, jotka vastaavat jäsenvaltioissa ihmisoikeuksien puolustamisesta, yksilöiden oikeuksien turvaamisesta tai yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta.
- (26) Tässä direktiivissä säädetään vähimmäisvaatimuksista, joten jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa edullisempia säännöksiä. Tämän direktiivin täytäntöönpanoa ei tulisi käyttää perusteena jäsenvaltiossa vallitsevan tilanteen heikentämiseksi.
- (27) Jäsenvaltioiden olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista, joita sovelletaan, jos tämän direktiivin mukaisia velvoitteita ei noudateta.
- (28) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla toteuttaa tämä direktiivin tavoitetta, joka on yhtenäisen korkeatasoisen suojan takaaminen syrjintää vastaan kaikissa jäsenvaltioissa, vaan se voidaan toiminnan laajuuden ja vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin yhteisön tasolla, joten yhteisö voi toteuttaa toimenpiteitä perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Kyseisessä artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeen.
- (29) Paremmasta lainsäädännöstä toimielinten välillä tehdyn sopimuksen⁽¹⁾ 34 kohdan mukaisesti jäsenvaltioita kannustetaan laatimaan itseään varten ja yhteisön edun vuoksi omia taulukoitaan, joista ilmenee mahdollisuuksien mukaan direktiivin ja sen kansallisen lainsäädännön osaksi saattamista koskevien toimenpiteiden välinen vastavuus, sekä julkaisemaan ne.

⁽¹⁾ EUVL C 321, 31.12.2003, s. 1.

ON ANTANUT TÄMÄN DIREKTIIVIN:

I LUKU

YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 artikla

Tarkoitus

Tämän direktiivin tarkoituksena on säätää puitteista sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjumiseksi tavaroiden ja palveluiden saatavuuden ja tarjonnan alalla. Tällä pyritään toteuttamaan miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaate jäsenvaltioissa.

2 artikla

Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

- a) 'välittömällä syrjinnällä' sitä, että henkilöä kohdellaan sukupuolen perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa;
- b) 'välillisellä syrjinnällä' sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden sukupuolen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan toiseen sukupuoleen verrattuna, paitsi jos kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia;
- c) 'häirinnällä' sitä, että henkilön sukupuoleen liittyvällä ei-toivotulla käytöksellä tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan kyseisen henkilön arvoa ja tällä tavoin luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri;
- d) 'sukupuolisella häirinnällä' sitä, että ei-toivotulla sanallisella, tai sanattomalla, luonteeltaan sukupuolisella käytöksellä, tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön arvoa erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

3 artikla

Soveltamisala

1. Tätä direktiiviä sovelletaan yhteisön toimivallan rajoissa kaikkiin henkilöihin, mukaan lukien julkishallinnon elimet, jotka

tarjoavat yleisesti saatavilla olevia tavaroita tai palveluja yksityisellä tai julkisella sektorilla yksityis- ja perhe-elämän sekä niiden yhteydessä tehtävien liiketoimien ulkopuolella.

2. Tämä direktiivi ei vaikuta yksilön vapautteen valita sopimuskumppaninsa edellyttäen, että sopimuskumppanin valinta ei perustu tämän henkilön sukupuoleen.

3. Tätä direktiiviä ei sovelleta tiedotusvälineiden ja mainonnan sisältöön eikä koulutukseen.

4. Tätä direktiiviä ei sovelleta työtä ja ammattia koskeviin asioihin. Sitä ei myöskään sovelleta itsenäistä ammatinharjoittamista koskeviin asioihin, jos ne kuuluvat muun yhteisön lainsäädännön piiriin.

4 artikla

Yhdenvertaisen kohtelun periaate

1. Tässä direktiivissä miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, että

a) sukupuoleen perustuvaa välitöntä syrjintää ei esiinny, ei myöskään raskaudesta tai äitiydestä johtuvaa naisten epäedullisempaa kohtelua;

b) sukupuoleen perustuvaa välillistä syrjintää ei esiinny.

2. Tämän direktiivin estämättä saadaan soveltaa edullisempia säännöksiä, jotka koskevat naisten suojelua raskauden tai äitiyden osalta.

3. Tässä direktiivissä tarkoitettua häirintää ja sukupuolista häirintää on pidettävä sukupuoleen perustuvana syrjintänä, ja se on siten kiellettyä. Sitä, vastustaako henkilö tällaista käytöstä vai alistuuko hän siihen, ei voida käyttää perusteena kyseistä henkilöä koskevissa päätöksissä.

4. Käskeytä tai ohjetta syrjiä henkilöitä sukupuolen perusteella on pidettävä tässä direktiivissä tarkoitettuna syrjintänä.

5. Tämä direktiivi ei estä erilaista kohtelua, jos tavaroiden tai palvelujen tarjoaminen yksinomaan tai pääasiallisesti toisen sukupuolen edustajille on perusteltua oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi ja tähän tavoitteeseen pyritään asianmukaisin ja tarpeellisin keinoin.

5 artikla

Vakuutusmatemaattiset tekijät

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikissa viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2007 jälkeen tehdyissä uusissa sopimuksissa sukupuolen käyttäminen vakuutuspalveluja ja niihin liittyviä rahoituspalveluja koskevien maksujen ja etuuksien laskennassa ei johda eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa.

2. Edellä olevasta 1 kohdasta huolimatta jäsenvaltiot voivat ennen 21 päivänä joulukuuta 2007 päättää sallia suhteelliset erot yksilöiden maksuissa ja etuuksissa, jos sukupuolen käyttäminen on määräävä tekijä asiaankuuluvien ja tarkkojen vakuutusmatemaattisten tietojen ja tilastotietojen perusteella tehtävässä riskinarvioinnissa. Kyseisten jäsenvaltioiden on ilmoitettava asiasta komissiolle ja varmistettava, että tarkat tiedot sukupuolen käytöstä määräävänä vakuutusmatemaattisena tekijänä kootaan, julkaistaan ja saatetaan säännöllisesti ajan tasalle. Näiden jäsenvaltioiden on tarkasteltava päätöstään uudelleen viiden vuoden kuluttua 21 päivänä joulukuuta 2007 ottamalla huomioon 16 artiklassa tarkoitetun komission kertomuksen ja ilmoitettava tämän tarkastelun tulokset komissiolle.

3. Raskauteen ja äitiyteen liittyvät kustannukset eivät missään tapauksessa saa johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa.

Jäsenvaltiot voivat lykätä tämän kohdan noudattamisen edellyttämien toimenpiteiden toteuttamista enintään kahdella vuodella 21 päivänä joulukuuta 2007. Tässä tapauksessa kyseisten jäsenvaltioiden on ilmoitettava asiasta välittömästi komissiolle.

6 artikla

Positiiviset erityistoimet

Jotta miesten ja naisten välinen täysi tosiasiallinen yhdenvertaisuus voidaan varmistaa, yhdenvertaisen kohtelun periaate ei saa estää jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta erityistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä tai hyvittää sukupuoleen liittyviä haittoja.

7 artikla

Vähimmäisvaatimukset

1. Jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön tai pitää voimassa säännöksiä, jotka ovat miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen turvaamiseksi edullisempia kuin tämän direktiivin säännökset.

2. Tämän direktiivin soveltaminen ei missään tapauksessa muodosta perustetta alentaa jäsenvaltioissa jo saavutettua syrjinnänvastaisen suojan tasoa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

II LUKU

OIKEUSKEINOT JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

8 artikla

Oikeuksien puolustaminen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt, mukaan lukien jäsenvaltioiden aiheellisina pitämät sovittelumenettelyt, ovat – myös sen suhteen päätyttyä, jossa syrjinnän väitetään tapahtuneen – kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleen kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

2. Jäsenvaltioiden on otettava kansallisessa oikeusjärjestyksessään käyttöön tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan tosiasiallinen ja tehokas korvaus tai, jos jäsenvaltiot niin päättävät, hyvitys tässä direktiivissä tarkoitetun syrjinnän kohteeksi joutuneelle henkilölle aiheutuneista menetyksistä ja vahingoista tavalla, joka on varoitettava ja oikeasuhteinen kärsittyyn vahinkoon nähden. Tällaiselle korvaukselle tai hyvitykselle ei saa ennalta vahvistaa enimmäismäärää.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yhdistykset, järjestöt ja muut oikeushenkilöt, joilla kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti on oikeutettua etua sen varmistamisesta, että tämän direktiivin säännöksiä noudatetaan, voivat aloittaa tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi säädetyn oikeudellisen ja/tai hallinnollisen menettelyn kantajan tai valittajan suostumuksella hänen puolestaan tai häntä tukeakseen.

4. Mitä 1 ja 3 kohdassa säädetään, ei rajoita sellaisten kansallisten sääntöjen noudattamista, jotka koskevat määräaikoja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta koskevien kanteiden nostamiselle.

9 artikla

Todistustaakka

1. Jäsenvaltioiden on kansallisen oikeudenkäyntijärjestelmänsä mukaisesti toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että henkilön, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, esittäessä tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa viranomaisessa tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä, vastaajan on näytettävä toteen, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole rikottu.

2. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei estä jäsenvaltioita saattamasta voimaan kantajalle edullisempia todistusoikeudellisia säännöksiä.

3. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei sovelleta rikosoikeudellisiin menettelyihin.

4. Mitä 1, 2 ja 3 kohdassa säädetään, sovelletaan myös kaikkiin 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti vireille pantuihin menettelyihin.

5. Jäsenvaltiot voivat jättää soveltamatta 1 kohtaa menettelyihin, joissa tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen viranomaisen on selvittettävä tosiseikat.

10 artikla

Vastatoimenpiteet

Jäsenvaltioiden on kansallisessa oikeusjärjestelmässään otettava käyttöön tarvittavat toimenpiteet henkilöiden suojelemiseksi epäsuotuisalta kohtelulta tai kielteisiltä seurauksilta, jotka johtuvat reagoinnista valitukseen tai oikeudelliseen menettelyyn, jonka tarkoituksena on varmistaa, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudatetaan.

11 artikla

Vuoropuhelu asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa

Jäsenvaltioiden on yhdenvertaisen kohtelun periaatteen edistämiseksi kannustettava vuoropuhelua sellaisten asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa, joilla on jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti oikeutettua etua myötävaikuttaa sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjumiseen tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla.

III LUKU

TASA-ARVOA EDISTÄVÄT ELIMET

12 artikla

1. Jäsenvaltioiden on nimettävä yksi tai useampi elin, jonka tehtävänä on edistää, analysoida, valvoa ja tukea kaikkien henkilöiden yhdenvertaisen, sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä vapaan kohtelun toteuttamista, sekä toteutettava niitä koskevat tarpeelliset järjestelyt. Nämä elimet voivat muodostaa osan virastoista, jotka kansallisella tasolla vastaavat ihmisoikeuksien puolustamisesta tai yksilön oikeuksien turvaamisesta taikka yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitettujen elinten toimivaltaan kuuluu

a) avustaa itsenäisesti syrjinnän uhriksi joutuneita henkilöitä näiden tekemiä syrjintävalituksia tutkittaessa, sanotun kuitenkin

rajoittamatta uhrien ja 8 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen yhdistysten, järjestöjen ja muiden oikeushenkilöiden oikeuksia;

b) teettää riippumattomia selvityksiä syrjintään liittyvistä kysymyksistä;

c) julkaista riippumattomia raportteja ja antaa suosituksia kaikista syrjintään liittyvistä kysymyksistä.

IV LUKU

LOPPUSÄÄNNÖKSET

13 artikla

Direktiivin noudattaminen

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudatetaan tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tavaroiden ja palveluiden saatavuuden ja tarjonnan alalla ja erityisesti, että

a) yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaiset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset kumotaan;

b) kaikki sopimussuhteeseen perustuvat säännökset, yritysten sisäiset säännöt ja voittoja tavoittelevien tai tavoittelemattomien yhdistysten säännöt, jotka ovat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaisia, julistetaan tai voidaan julistaa mitättömiksi tai että ne muutetaan.

14 artikla

Seuraamukset

Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan. Seuraamusten, joihin saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on annettava nämä säännökset tiedoksi komissiolle viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2007 ja annettava niiden muutokset tiedoksi viipymättä.

Sanamuoto vastaa nyt aiempia direktiivejä.

15 artikla

Tiedottaminen

Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että tämän direktiivin mukaisesti annetuista säännöksistä sekä jo voimassa olevista asiaa koskevista säännöksistä tiedotetaan jäsenvaltioiden alueella kaikin aiheellisin tavoin niille, joita asia koskee.

*16 artikla***Kertomukset**

1. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kaikki tämän direktiivin soveltamista koskevat tiedot viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2009 ja joka viides vuosi sen jälkeen.

Komissio laatii tiivistelmäkertomuksen, johon on sisällyttävä 5 artiklaan liittyvä katsaus jäsenvaltioiden nykyisiin käytäntöihin sukupuolen käyttämisestä maksujen ja etuuksien laskennassa. Komissio toimittaa tämän kertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2010. Komissio liittää tarvittaessa kertomukseensa ehdotuksia direktiivin muuttamiseksi.

2. Komission kertomuksessa on otettava huomioon asiaan kuuluvien sidosryhmien näkökannat.

*17 artikla***Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä**

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2007. Niiden on viipymättä toimitettava komissiolle kyseiset säännökset kirjallisina.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitettua kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

*18 artikla***Voimaantulo**

Tämä direktiivi tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

*19 artikla***Osoitus**

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Brysselissä 13 päivänä joulukuuta 2004.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

B. R. BOT